

פרשת בהר בחוקותי – שלישי

(כט) **וְאִישׁ כִּי־יִמְכֹר בֵּית־מוֹשָׁב עִיר חוֹמָה וְהִיתָה גְּאֻלָּתוֹ עַד־תֶּחֱתָם שְׁנַת מִמְכָּרוֹ יָמִים תִּהְיֶה גְּאֻלָּתוֹ:** כט וגבר, ארי יזבין בית מושב עיר חומה והיתה גאולתו עד תחתם שנת ממכרו ימים תהיה גאולתו: עדן בעדן, יהי פרקניה.

רש"י א בית־מושב עיר־חומה: (ת"כ) בית בתוך עיר המקפת חומה מימות יהושע בן־נון. והיתה גאולתו: לפי שנאמר בשדה, שיכול, לגאולה משתי שנים ואילך כל זמן שירצה, ובתוך שתי שנים הראשונים אינו יכול לגאולה, הצריך לפרש בזה שהוא חלופי, שאם רצה לגאל בשנה ראשונה, גאולה, ולאחר מכאן אינו גאולה. והיתה גאולתו: של בית. ימים: ימי שנה שלמה קרויים ימים, וכן (בראשית כד, נה): "תשב הנערה אתנו ימים":

(ל) **וְאִם לֹא־יִגְאֹל עַד־מְלֹאת לֹו שָׁנָה תְּמִימָה וְקָם הַבֵּית אֲשֶׁר־בְּעִיר אֲשֶׁר־לֹא (לו) חֲמָה לְצִמִּיתָת לְקִנְיָה אֹתוֹ לְדֹרֹתָיו לֹא יֵצֵא בִּיבֹל:** ל ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה וקם הבית אשר בעיר אשר לא (לו) חמה לצמיתת לקניה אתו לדורתי לא יצא ביבול: לא ואם לא יתפריק, עד משלם ליה שתא שלמתא ויקום ביתא דבקריתא דליה שורא לחלוטין לדזבן יתיה, לדורתי: לא יפוק, ביובילא.

רש"י א וקם הבית. . . לצמיתת: יצא מכחו של מוכר ועמד בכחו של קונה. (אשר לא חמה: "לו" קרינו. אמרו רבותינו, זכרונם לברכה: אף על פי שאין לו עכשיו, הואיל והיתה לו קדם לכן. ו"עיר", נקבה היא, והצריך לכתב "לה", אלא מתוך שצריך לכתב "לא" בפנים, תקנו "לו" במסרת; זה נופל על זה). לא יצא ביבול: אמר רב ספרא: אם פגע בו יובל בתוך שנתו, לא יצא:

(לא) **וּבְתֵי הַחֲצֵרִים אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם חֲמָה סָבִיב עַל־שְׂדֵה הָאָרֶץ יִחָשֵׁב גְּאֻלָּה תִּהְיֶה־לּוֹ וּבִיבֹל יֵצֵא:** לא ובתי הפצחיא, דלית להון שור מקף סחור סחור על חקל ארעא, יתחשבון: פרקנא, יהי להון, וביובילא, יפקון.

רש"י א ובתי החצרים: כתרגומו: "פצחיא", עירות פתוחות מאין חומה, ויש הרבה בספר יהושע (יהושע יג, כח): "הערים וחצריהם"; (בראשית כה, טז): "בחצריהם ובטירתם". על־שדה הארץ יחשב: הרי הן פשדות הנגאלים עד היובל ויוצאין ביובל לבעלים – אם לא נגאלו. גאולה תהיה־לו: (ת"כ) מיד אם ירצה. ובזה יפה כחו מכח שדות, שהשדות אין נגאלות עד שתי שנים. וביבול יצא: בחנם:

(לב) **וְעָרֵי הַלְוִיִּם בְּתֵי עָרֵי אֲחֻזָּתָם גְּאֻלָּת עוֹלָם תִּהְיֶה לְלוֹוִיִּם:** לב וקרוי, ליואי בתי, קרוי אחסנתהון: פרקן עלם, יהי לליואי.

רש"י א וְעָרֵי הַלְוִיִּם: ארבעים ושמונה עיר שנתנו להם. גאולת עולם: גואל מיד אפלו לפני שתי שנים אם מכרו שדה משדותיהם הנתונות להם באלפים אמה סביבות הערים, או אם מכרו בית בעיר חומה, גואלין לעולם ואינו חלוט לסוף שנה:

(לג) **וְאֲשֶׁר יִגְאֹל מִן־הַלְוִיִּם וַיֵּצֵא מִמִּכְר־בֵּית וְעִיר אֲחֻזָּתוֹ בִּיבֹל כִּי בְתֵי עָרֵי הַלְוִיִּם הוּא אֲחֻזָּתָם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:** לג ודיפרוק מן ליואי, ויפקון זביני ביתא וקרוי אחסנתיה ביובילא: ארי בתי קרוי ליואי, אנין אחסנתהון, בגו, בני ישראל.

רש"י א ואשר יגאל מן־הלויים: ואם יקנה בית, או עיר מהם ויצא. . . ביבול אותו ממכר של בית, או של עיר, וישוב ללוי שמכרו, ולא יהיה חלוט כשאר בתי ערי חומה של ישראל ויצא ממכר־בית: הרי זו מצוה אחרת. ואם לא גאולה יוצאה ביובל, ואינו נחלט לסוף שנה כבית של ישראל. כי בתי ערי הלויים הוא אחזתם: לא היו להם נחלת שדות וכרמים, אלא ערים לשבת ומגרשיהם, לפיכך הם להם במקום שדות, ויש להם גאולה כשדות, כדי שלא תפקע נחלתם מהם:

(לד) **וּשְׂדֵה מְגֵרֶשׁ עָרֵיהֶם לֹא יִמְכֹר כִּי־אֲחֻזָּת עוֹלָם הוּא לָהֶם:** לד וחקל רוח קרויהון, לא יזבין: ארי אחסנת עלם הוא, להון.

רש"י א ושדה מגרש עריהם לא ימכר: מכר גזבר, שאם הקדיש בן לוי את שדהו ולא גאולה, ומכרה גזבר, אינה יוצאה לכהנים ביובל, כמו שנאמר בישראל (ויקרא כז, כ): "ואם־מכר את־השדה לאיש אחר לא־יגאל עוד", אבל בן לוי גואל לעולם:

(לה) **וּכִי־יִמְוֹךְ אֲחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ וְהַחֲזַקְתָּ בּוֹ גֵר וְתוֹשֵׁב וְחֵי עִמָּךְ:** לה וארי יתמסכן אחוך, ותמוט ידיה עמך ותתקיף ביה, ידור ויתותב וייחי עמך.

רש"י א והחזקת בו: אל תניחהו שירד ויפל ויהיה קשה להקימו, אלא חזקהו משעת מוטת היד. למה זה דומה? למשאווי שעל החמור; עודהו על החמור, אחד תופס בו ומעמידו; נפל לארץ, חמשה אין מעמידין אותו. גר ותושב: אף אם הוא גר, או תושב. ואיזהו תושב? כל שקבל עליו שלא לעבד עבודת אלילים ואוכל נבלות:

(לו) **אֶל־תִּקַּח מֵאֹתוֹ נֶשֶׁךְ וְתִרְבִּית וִירֹאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ וְחֵי אֲחִיךָ עִמָּךְ:** לו לא תסב מניה חיבליא ורבייתא, ותדחל מאלהך; וייחי אחוך, עמך.

רש"י א נֶשֶׁךְ וְתִרְבִּית: חד שויניהו רבנן, ולעבר עליו בשני לאוין. ויראת מאלהיך: לפי שדעתו של אדם נמשכת אחר הרבית וקשה לפרש הימנו ומורה לעצמו הטר בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו, הצריך לומר: "ויראת מאלהיך". או התולה מעותיו בנכרי כדי להלוותם לישראל ברבית, הרי זה דבר המסור ללבו של אדם ומחשבתו, לכך הצריך לומר: "ויראת מאלהיך":

(לז) **אֶת־כֶּסֶףךָ לֹא־תִתֵּן לּוֹ בְּנֶשֶׁךְ וּבִמְרִבִּית לֹא־תִתֵּן אֹכְלָה:** לז ית כסףך לא תתין ליה, בחיבליא; וברבייתא, לא תתין מיכלך.

(לח) **אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָתֵת לָכֶם אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים:** לח אנא, יי אלהכון, דאפיקית יתכון, מארעא דמצרים למתן לכון ית ארעא דכנען, למהוי לכון לאלה.

רש"י א אשר־הוצאתי וגו': והבחנתי בין בכור לשאינו בכור, אף אני יודע ונפרע מן המלוה מעות לישראל ברבית ואומר: 'של נכרי הם! דבר אחר: "אשר־הוצאתי אתכם מארץ מצרים", על מנת שתקבלו עליכם מצותי, אפלו הן כבדות עליכם. לתת לכם את־ארץ כנען: בשכר שתקבלו מצותי. להיות לכם לאלהים: (ת"כ) שכל הדר בארץ ישראל, אני לו לאלהים, וכל היוצא ממנה, כעובד עבודת אלילים: